

MÁRIA MEDITÁCIÓS SÉTAÚT

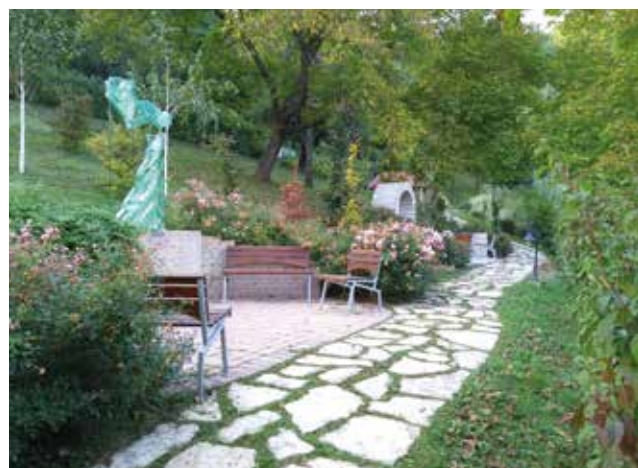
Püspökszentlászló

Szöveg:
Mendöl Zsuzsanna

Fotó:
Piffkó László

Építészet:
Novotny Béla

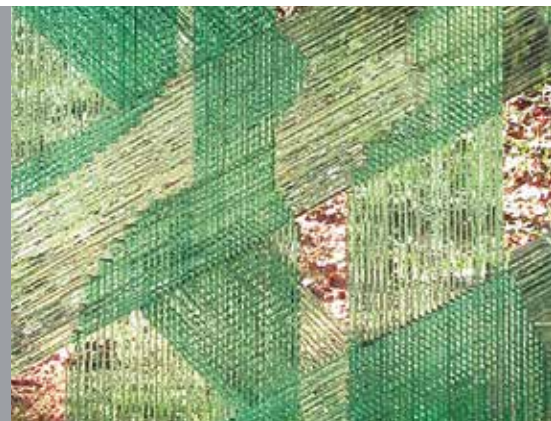
Üvegszobrok:
Kertészfi Ágnes

Baranya megyében a Hosszúhetényhez tartozó Püspökszentlászló egyutcás kis zsákfalú a Zengő lábánál. A völgy egyik hegyoldalára kanyaruló utcáját csak északra határolják a lejtőknek támaszkodó, az utcára merőleges tengelyű házak. Végpontja az összezáruló hegylanc előtt az Esterházy Pál László pécsi püspök által építtetett copf stílusú kupolás templom (1797), mögötte a vele egykorú, emeletes püspöki nyaraló.

Az erdők övezte kis településnek a keskeny út állapota miatt is minimális az autóforgalma, ezért a csend, a magány, a jó levegő, a természettel való kapcsolat élményét nyújtja a látogatóknak.

A püspöki nyaralóban működő szeretetotthon lakóinak lelki gondozásával 1982-ben Vác Jenő (1914–2003) jezsuita szerzetest bízták meg. Lelkigyakorlatok, majd az életrendezés-programja távolabbról is egyre több embert vonzott a településre. Fogadásukra megfelelő helyszínt keresve, rendjének támogatásával és adományok révén megvásárolta a falu közepén megüresedett plébánosházat. A régi épület helyén 1993–1995 között új épületet emelt. Ahogy nőtt a lelkigyakorlatokra érkezők száma, az első épületszárnyban lévő gyülekezeti terem meghosszabbításával a felső kijáráshoz sáterszerű, hullámos tetejű kis kápolnát építtetett (1998–2002) **Novotny Béla** pécsi belsőépítész tervei alapján, Takács Gyula építész műszaki irányításával. Ezt a Mindszenty József-emplékkápolnát (Mindszenty hercegprímást 1955-ben a püspöki nyaralóban tartották fogva) a Szent Család tiszteletére szentelték. Novotny Béla további tervezői közreműködésével a Jézus Társaság Alapítvány megbízására a Széchenyi Terv, az Európai Unió és Magyarország Kormányának által nyújtott támogatással az intézmény működésének évtizedes jubileumára (2004) felépült a családok fogadására is alkalmas szálláshelyekkel kibővült épület: az **Életrendezés Háza**. A ház az ide húzódó embereknek elmélyülésre, családi együttlétre, istenkeresésre alkalmas békés környezetet nyújt. Novotny alkotói sokoldalúságát tanúsítja itt minden: az épített környezet (épület, kápolna és berendezése),

majd a kert megformálása: a Mária meditációs ösvény kialakítása. A munka szakaszos jellege, a megvalósulás elhúzódnása miatt a híradások inkább az ott folyó tevékenységgel foglalkoztak – annak művészi kerete, értékei nem kaptak kellő figyelmet. Az építményegyüttes jó példája annak a nyitottságnak és rugalmasságnak, amelyet az egyház a kortárs képzőművészet iránt tanúsít.

A kápolna belső terének egységét, hangulatát a tető szépen ácsolt faszervezete, a vörösfenyő faburkolatok és berendezés: az oltár, a szentségház, a papi székek műves, rusztikus kialakítása határozza meg. Oltárképként is funkcionál a nagy, félköríves záródású ablakban a Szent Családot ábrázoló, ólmozott festett üveggép, amit **Jegenyés János** (1946–2008) pécsi üvegtervező iparművész készített 2004-ben. Az 1930-as évek klasszikus modern üveglakainak színgazdag, konstruktivista stilizációjával ábrázolja a lapos tetős házakkal konkretizált helyszín előtt frontálisan ábrázolt női és férfialakot, akiket gyermekük kapcsol össze.

2013-ra adományokból és pályázati forrásból Novotny Béla tervei alapján elkészült a ház mögötti udvarrendezés, szabadterei rendezvény- és előadótérrel, valamint a gyermekes családok számára kis játszótérrel, beszélgetőhelyek kialakításával. [Piffkó László: *Az életrendezés házána születése*. In: *Az életrendezés apostola*. Vác Jenő atya emlékezete. Budapest, 2014, 193–232. o.]

Ami az Életrendezés Házát e kápolnán kívül még különlegessé és a művészet-szeretők figyelmére is méltóvá, felkérésre érdemessé teszi, az a hegyoldalra felfutó kertjében a 2014–2015-ben megvalósult **Mária-ösvény**. A kertrendezés ilyen módon történő megvalósításának ötlete 2011-ben merült fel. 2012-ben Novotny Béla elkészítette a körsétány tervét, azt javasolva, hogy a stációk sokféle építészeti anyaghasználatának megfelelően ez érvényesüljön a plasztikai alkotásoknál is, amelyeket más-más szobrász készítsen. A meghívásos szobrászati pályázaton **Kertészfi Ágnes** terve alapján döntöttek az üveg használata mellett, és az ő megbízásáról. Kertészfi Ágnes – Novotny Béla építésszel együttműködve – 2014-ben elkészítette a végleges tervváltozatot, és még abban az évben megkezdődött a megvalósítás.

▲ Szepőlötelen fogantatás

A sok növény telepítésével (kertterv: Szabó József) egybekapcsolt terület-rendezés során a hegyoldal két szintjét összekötő körsétányt vallási tartalomra, Mária életének eseményeire utaló üvegkompozíciókkal jelölt nyolc stációépítmény, pihenőhely tagolja. Kényelmes padjain, székein a látogató rácsodálkozhat az erdő borította hegylanc fenéges látványára is. Eredeti megoldás a meredek kert ilyen hasznosítása, az áhítat helyszínévé emelése. Előkép nélküli, a helyszín adottságaira tervezett az együttes – a kálváriáknak a többnyire tengelyes szimmetriát követő hagyományától is merőben különbözik. Változatos építészeti alakítással és anyaghasználattal, az építész és a szobrász példás együttműködésével valósult meg. Az üvegszobrok alkalmazása teszi egyedülállóvá a Mária-ösvényt, ahol Kertészfi Ágnes Ferenczy Noémi-díjas üvegtervező iparművész anyagához illően nagyvonalúan, a figurativitásra, vallási előképekre alig utalva értelmezte feladatát.

A rendezvényter lépcsős nézőtere mellett vezet fel a lépcső egy kis, **fából ácsolt nyolcszögű pavilonhoz**. Kereszt alakban átjárható nyílásain indulhat és távozik a látogató. Ez az információs kiindulópont, mintegy szimbolikus kapuja a sétaútnak, ahol a tervek szerint a stációkhoz készült kiadványokat veheti magához a zarándok.

Fűfugás, sárgás dalmát mészkölap burkolatú az ösvény, hasított, érdes felülete a praktikumon túl szervesen, természetesen illeszkedik környezetébe, állandó kertészeti gondozást igényelve. A stációk teraszain változatos az anyaghasználat: régi és új építőanyagok együttese szerepel: természet, bontott téglák, rusztikus hatású, fűrészelt homokkő, színezett betontégla, mészhomok téglák adja az építészeti keretet az egyes helyszíneknek,

▲ Angyali üdvözet

alkotja a síküveg elemekből ragasztott kompozíciók foglatatát. Az üveg tiszta átlátszósága, a fény éltette formák ünnepi ragyogása a vallási történet realiztikus megjelenítése helyett – mint felcsillanó látomást – anyagának szépségét és a transzcendencia élményét nyújtja.

Az első megálló a település felé kiugró pihenőjére kő támfalát megszakító kapuépítményen át léphetünk: természetéből rakott pillérein – egy gótikus bejáratot is felidéz – a nyílást lezáró, egymás felé hajló, de nem összezáruló íves üvegelemek, amelyek a **szepőlötelen fogantatást** jelképezik. Gyengéd hajlásuk az anyaöl ölelő formája, amelybe a „hiányon”, a megszakításon át a végtelenség hatol. A több rétegben ragasztott üvegen csillag alakú kivágások. A negatív formáknak, akár kis „magvacskák”-nak a fény rabul ejtése a feladatuk, de az égi történésekre utalásnak is eszközei. A faluból e stáció üvegíveinek felragyogása a legláthatóbb, hívogató elem. Itt is, valamint az ösvény több megállójának redukált képi világa erős befogadói fantáziát és szellemi munkát igényel.

Az **angyali üdvözet** az ösvény másik oldalán a hegyoldalba vájt, babszem

alakú térség betontégla falazattal és burkolattal, ahol a határoló térfalív szimmetriatengelyében áll az emberléptékű üvegszobor – a síküveg lap két oldalára ragasztott üvegrétegek adta vastagságból adódó zöldes reflexekkel. Hosszú ruhájú nőalak sziluettjét ábrázolja, feje előtt ellibbenő drapéria faltjának együttese utal a témára.

A **Mária látogatása Erzsébetnél (Vizitáció)** stáció építménye vízszintes irányban széthúzott nyolcszög alaprajzú, fagyálló kerámiaburkolattal. A szürkével fugázott fehér mészhomok téglából épült támfala lakásbelsőre utal: ablakszerű, félkör záródású fülkéjében az üvegkompozíción két, egymással szembeforduló nőalak sziluettje – a téma ikonográfiájának megfelelő ábrázolása. Épp választott anyaga, az üveg teszi lehetővé, hogy a különböző napszakokban látványa más-más mikroszépségét tárja fel.

Jézus születése, Betlehem – kő és téglák vegyes falazatú alacsony ház téglák boltívei fölött a hódfarkú cserépfedésű tető dominál. Padlózata a somogyi Somssich család kastélya felújításakor történt bontásból származó SM monogramos padlástéglájából készült. A famunkák anyaga alföldi

▲ Mária látogatása Erzsébetnél

szalakác: kétoldalt a beépített padok, a hátfal előtt jászol szalmával. Fölötte ívelt nyílásban az üvegdombormű, a betlehemi csillaggal. Ragyogása, ahogy a fényt hozza (az istálló derengését is felidéz) belsőbe, a betlehemi misztériumra, a világ világosságának születésére utal. A falazott boltív fölött az erdősmecskei szanált temető egy IHS monogramos sírkőtöredéke, a bejáratnál ugyanonnan származó évszámok kő van beillesztve.

A 12 éves Jézus a templomban – ez a legtágasabb terű stáció, ahová lépcsősoron kapaszkodhatunk fel, ahogy a templomot is így közelíthetjük meg legtöbbször. Itt fordul vissza a magasabb rétegvonalon a sétány. Harántirányban kétoldalt a padok helyével bővülő téglalap alakú terét 45 fokos kiosztásban négyzetes mosott kavicsos beton járólapok burkolják. Négy fehér vakolatú, vaskos, kerámialábazatos betonhenger utal a templom oszlopos homlokzatára. A támfal fölé magasodó részük között lécrács a kúszónövények számára. Középen egyszerű, „antikolt” betonasztal-oltár. Felette az oszlopokra erősített üvegdombormű a legnehezebben megfejthető: átlós irányú rácsos felületébe íródó körökből egy arc sejthető.

▲ Jézus születése, Betlehem

Kánai menyegző – kétszer megtört vonalú, befelé szűkülő, körcikk alaprajzú tér, valamint a közép felé emelkedő betontégla támfalak vezetnek az ívelt kapuhoz, ahol a kinyíló üveg ajtószárnyakon tűnik fel Mária és fia alakja. Az építmény fölé pergola nyúlik, szabálytalan kőlap a járófelület. A jelenet tartozékként tervezett három-három, bő szájú, még hiányzó kerámiaedény formája sem akarja történetileg követni a bortároló edények formáját.

▲ Keresztút: Mária a keresztnél

Keresztút: Mária a keresztnél – ívelt terméskő támfalon áll az üveglap, rajta a több réteggel körülrajzolt kereszt tövében lerogyó, imádkozó Mária megindí-

▲ A 12 éves Jézus a templomban

tó alakja. A jelenet előtt a bővülő tér két oldalán a támfalba simulnak a padok, a terméskő borítású járófelületbe a jelenet előtti négyzetes tér „szőnyegét” szabályos kockakövek alkotják. Novotny Béla itt is ötletesen jelöli a burkolat minőségével, színével a tér szakrális és privát zónáját.

Mária mennybevétele – kör alaprajzú stáció nagy lapokkal burkolt terének a hegyoldalba ékelődő felében van a vallási kompozíció, míg a másik térfelet

▲ Mária mennybevétele

harmadolja a belépőnyílás, két oldalán a padokkal. Esztergált, hegyes végű akácfa oszlopok „állják körül” Mária ravatálát, vagyis a beton oltárasztalt, amelyen három acélpálca emelte üveghullám érzékelteti a felemelkedést. Nincs testiség, a történet illusztrálása csak egy fénycsík lebegése. Körülötte a cölöpök csúcsán geometrikusan stilizált, körformába írt szárnyas üveggyalkák repesnek. Ők a kísérői és tanúi az eseménynek. Erős kontrasztot képeznek „alépitményük”, a faoszlopok brutális valóságával. Korunk egyházművészetének érdekes példája az anyagának lehetőségeihez illeszkedő, minimalista szobrászi megoldás.

Ha nem is problémamentes minden stáció értelmezhetősége, mindenképpen értékes és jelentős mű született a Mária-ösvény létrehozásával: egy korábban kihasználatlan terület a kert magas szintű, változatos építészeti alakítású használhatóvá tételével, valamint az üvegszobrászati alkotásokkal.

